

Oude kaart werpt nieuw licht op de Texelse Mient

Een van de intrigerendste landschappen op Texel is De Mient, vlakbij Ecomare. Je vindt er bijzondere planten, zeldzame mieren en resten van een bewogen verleden. De vondst van een oude pachtkaart werpt nieuw licht op de geschiedenis van de mientgronden op Texel.

ROLF ROOS EN NICO VAN DER WEL

Klokjesgentiaan,
soort van de Mient.
Foto: Sytske Dijkens

Tijdens de voorbereiding van het boek *Duinen en mensen* stuitte Nico van der Wel in het Noord-Hollands Archief op een bijzondere kaart van Texel uit de 19e eeuw. Het is tot nu toe de enige kaart waarop de legendarische mientgronden van Texel zijn ingetekend. Ooit vormde de Mient een bijzondere overgang tussen de duinen en het cultuurland, een uitgestrekt en vrijwel boomloos heidelandschap. Nu is het grotendeels bos. Dankzij ooggetuigen uit de 19e eeuw, de oude kaart en enkele restanten van nu weten we hoe de Mient er vroeger uitzag. Het gebied lag aan de binnenduinstrand tussen Den Hoorn en De Koog en bestond uit vochtige heidevelden en graslanden. Het gebied was honderden hectares groot en plaatselijk zeer drassig door overvloedig toestromend duinwater en slechte afwatering. De Mient van Texel is grotendeels verloren gegaan door de bebossing die ongeveer 100 jaar geleden begon. Delen die na de oorlog nog bestonden zijn nu vaak recreatieterrein. Restanten zijn het gebied rond het Alloo en het heideveld langs de binnenduinstrand

ten noorden van Den Hoorn. Ook kleine randjes aan de oostelijke bosrand geven een indruk. Een interessant restant is zeker ook 't Mientje, niet ver van Ecomare. De aanduiding 'mient' is ontleend aan het eeuwenlange gemeenschappelijk gebruik van deze gronden. Deze term komen we langs heel de duinstrand van Noord-Holland tegen.

Akkertjes en plaggenhutten

De gevonden kaart deed vanaf 1855 30 jaar dienst als ambtelijk document bij de verpachting van duin- en mientgronden. Op de kaart staat keurig met kroontjespen genoteerd wie de pachters waren en hoeveel ze moesten betalen. In 1855 waren duin en Mient in bezit van het Rijk, maar het 'genot' was voor de provincie. Men verdeelde het hele duin- en mientgebied, van de Hors tot en met Eierland, in 19 percelen (zie kaart). De perceelgrenzen werden in het veld gemarkeerd met witgeschilde houten palen. In de Slufter en in de Eierlandse Duinen staan nog enkele verweerde exemplaren. Strikte pachtvoorwaarden waren erop gericht om de zeevering te beschermen, konijnen te bestrijden en verstuing te voorkomen. De duinboeren lieten vooral schapen in de duinen grazen. Alleen op laaggelegen delen mochten akkertjes worden aangelegd. Ook op de Mient lagen akkers, onder andere voor de teelt van duinaardappelen. Holkema, de eerste onderzoeker van de flora van de Waddeneilanden, meldt in 1870 over de Mient: *"Thans door voortgezette ontginningen*

Uitsnede van kaart van Texel uit 1876-1885 met de Mient (donkerbruin) en de indeling in pachtpercelen. Na 1895 is de Mient grotendeels bebost.

slechts een gedeelte nog in haren oorspronkelijken staat". Sommigen bouwden een hut bij hun veldje. Op de mientgronden woonden zo tot eind 19e eeuw tientallen gezinnen in armoedige plaggenhutten. Periodiek werd massaal heide gewonnen en in balen geperst, als brandstof voor bakkerijen. Ook werden velden gemaaid en zoden gewonnen als strooisel voor in de stal. Het was waarschijnlijk een slechte tijd voor broedvogels. Er werd gejaagd, en van vele soorten werden de eieren geraapt. Roofvogels werden niet getolereerd. Maar op een aantal punten is deze duinlandbouw te vergelijken met het natuurbeheer van nu: kleinschalige begrazing, plaggen, en verwijderen van heide.

Zeldzame mieren in een botanisch paradijs

Veel van wat we over de plantengroei van Mient weten, komt uit het proefschrift van Franciscus Holkema uit 1870. Er kwamen veel soorten voor van min of meer kalkrijk, basisch milieu, uniek voor het meest kalkarme Waddengebied. Er groeide overvloedig klokjesgentiaan, verbrem, welriekende nachtorchis en parnassia. Door toestromend grondwater waren er ook plekken waar de bodem zuur was. Daar groeiden onder andere twee soorten zonnedaauw en gevlekte orchis. De onvoorstelbare rijkdom is nu nog fraai te zien in het Alloo, al verdwenen daar unieke soorten als de tweehuiszige zegge en de witte snavelbies. Ook 't Mientje is een mooi restant, waar de oorspronkelijke zachte glooiing behouden bleef. Alleen is de heide nu droog door een diepe ontwateringssloot, er groeit veel struikheide. Vestiging van berkjes wordt tegengegaan; als het rondlopende vee ze niet opeet, worden ze

gerooid. In de zomer vliegen heivlinder en het recent op Texel verschenen groentje rond. Een zeer zeldzame mierensoort, de deuklipsatermier, bouwt hier haar bescheiden nestkoepels en is waarschijnlijk al eeuwen aanwezig. Deze soort komt ook voor op Huisduinen, wat als aanwijzing kan gelden voor de oude verbinding tussen Texel en het duin aldaar.

Schrijvende ooggetuigen van toen

We weten veel over de Mient omdat tussen 1850 en 1895 de eerste liefhebbers van landschap en natuur het gebied bezochten, zoals Holkema, F.W. van Eeden en Jac.P. Thijsse. We sluiten af met een citaat van Van Eeden uit 1867, dat we nog gemakkelijk kunnen navoelen: *"De vale golvende oppervlakte steekt af bij de geelwitte duinen in het verschiet. Het groen van het heidekruid is bruinachtig en als verschroeid; de rozerode bloempjes vallen door hunne kleinheid niet in het oog. Een half begroeid pad slingert over die heuveltjes op en neer en vertoont hier en daar bleeke, onregelmatige strepen. Overal stilte, alleen in de verte hoort men de zee ruischen."*

Meer over de kaart:

<http://www.duinenenmensen.nl/texel/?/kaarten/pachtgrenzen19deeeuw>. Ook het proefschrift van Holkema is in te zien op deze website.

ROLF ROOS EN NICO VAN DER WEL BRACHTEN ONLANGS 'DUINEN EN MENSEN TEXEL' UIT, HET DERDE DEEL IN EEN SERIE BOEKEN OVER DE NEDERLANDSE DUINEN. HET BOEK IS TE BESTELLEN MET DE AANBIEDING ELDERS IN DIT TIJDSCHRIFT.

Bewaard gebleven stukje Hoorder Mient met struikheide en veel jonge berken.
Foto: Rolf Roos

